

Kadın, Çocuk ve Sistem Şiddeti

Eren Keskin-Röportaj

Kadına Yönelik Şiddet
Politiktir/ Jin Dergi Ekibi

Yüksel Mutlu

Gülistan Doku

Simten Coşar

Ölmek de Öldürmek de
Kolayken Suç ve Ceza

Hatice Kapusuz

Güvenliğin Ötesinde:
Çocukluğu "Güven" ile
Yeniden İnşa Etmek

Hatice Öncü

Eğitim Krizi Değil, Eğitim
Rejimi

İÇİNDEKİLER

- 1** **Kadın Cinayetleri Politiktir**
Jin Dergi Ekibi (Eren Keskin ile Röportaj)
- 5** **Gülistan Doku**
Yüksel Mutlu
- 9** **Ölmek de Öldürmek de Kolayken Suç ve Ceza**
Simten Coşar
- 15** **Güvenliğin Ötesinde: Çocukluğu “Güven” ile Yeniden İnşa Etmek**
Hatice Kapusuz
- 18** **Eğitim Krizi Değil, Eğitim Rejimi**
Hatice Öncü

Kadın Cinayetleri Politiktir

Jin Dergi Ekibi (Eren Keskin ile Röportaj)-3 Mayıs 2026

Kadın katliamlarının giderek sistematikleştiği bir dönemde, yalnızca faileri değil, bu şiddeti mümkün kılan devlet mekanizmalarını da tartışmak gerekiyor. İnsan hakları savunucusu ve Avukat Eren Keskin, yıllardır hem kadın hakları hem de cezasızlık politikaları üzerine yürüttüğü mücadeleyle bu alanın en deneyimli isimlerinden biri. Bu röportajda, kadın cinayetlerine karşı devletin sorumluluğunu, yargı süreçlerini ve şiddetin kurumsal boyutlarını konuşacağız.

Türkiye’de kadın cinayetlerinin artışını sizce besleyen temel yapısal sorunlar nelerdir? Hukuki mi, toplumsal mı yoksa kurumsal eksiklikler mi daha belirleyici? Özellikle bunu Gülistan Doku davası üzerinden nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşadığımız coğrafya; erkek egemen, feodal ve militarist değer yargılarının hâkim olduğu, hukukun da buna göre şekillendiği bir coğrafyadır. Kadınlar yaşamın her alanında erkeklerden daha aşağıda konumlandırılmıştır. Yıllar boyunca bize dayatılan ahlak anlayışı bunu pekiştirmiştir. Bu noktada sorgulanması gereken, resmî devlet politikalarıyla uyumlu olan bu toplumsal cinsiyete dayalı ahlak ve namus anlayışdır. Bu sorgulama yeterince yapılmadığı sürece kadına yönelik şiddet ne yazık ki devam edecektir; nitekim etmektedir.

Bugün kadın cinayetlerinin artmasında devletin kullandığı şiddet dilinin büyük etkisi olduğunu hepimiz biliyoruz. Savaşların, şiddetin ve ekonomik baskıların yoğunlaştığı dönemlerde kadına yönelik şiddet de artmaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin politik olduğunu ifade ediyoruz.

Devletin kadınlara yönelik politikası da bu durumu pekiştirmektedir. Kadın, çoğunlukla ailenin bir unsuru olarak görülmekte; aile ise devlet yapılanmasının en küçük ve en önemli birimi olarak kabul edilmektedir. Bu bakış açısı, kadına birey olarak değer verilmemesine yol açmaktadır. Nitekim geçtiğimiz yılın “aile yılı” ilan edilmesi de bu geriye gidişin bir göstergesidir. Oysa aile, kadınların en çok şiddete maruz kaldığı yerdir. Kadınlar en çok yakınları tarafından öldürülmektedir: eşleri, ağabeyleri, babaları, kardeşleri ya da sevgilileri tarafından.

Kadın cinayetlerine baktığımızda failerin büyük çoğunluğunun “aile içinden” erkekler olduğunu görüyoruz. Bu bakış açısı toplumda içselleştirilmiş bir anlayıştır. Özellikle İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme, kadına yönelik şiddet konusunda son derece olumsuz bir algı yaratmıştır. Bu nedenle gerek aile içi cinayetlerin gerekse faili devlet güçlerinden biri olan kadın cinayetlerinin arkasında bir resmî politika bulunmaktadır. Bu politika gerçek anlamda sorgulanmadıkça bu cinayetler de devam edecektir.

Gülistan Doku olayı da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Burada devletin fail olduğu bir kadın cinayetinden söz ediyoruz. Gülistan Doku dosyası tekil bir olay değildir; yıllar boyunca benzer birçok dosya gördük ancak failer hiçbir zaman ortaya çıkarılmadı ve cezalandırılmadı. 90’lı yılları yaşayanlar hatırlayacaktır: Batman bir dönem “kadın intiharları şehri” olarak anılıyordu. O dönemde “intihar ettiği” söylenen kadınlar da benzer mağduriyetler yaşamıştı. Bu nedenle bu olaya da bir devlet politikası olarak bakmak gerekir.

Devletin kadınları korumaya yönelik mekanizmalarını (koruma kararları, kolluk kuvvetleri, yargı süreçleri) nasıl değerlendiriyorsunuz? En kritik aksaklıklar nerede yaşanıyor?

Yaşadığımız coğrafyada devletin kadınları korumaya yönelik mekanizmaları son derece yetersizdir. 2004 yılına kadar Türk Ceza Kanunu’nda kadına yönelik şiddeti düzenleyen bir bölüm başlığı dahi yoktu. Örneğin tecavüz suçu oldukça sınırlı tanımlanıyordu; cinsel taciz ise ayrı bir suç olarak düzenlenmemişti.

Kadınların mücadelesi sonucunda 2004 yılında Türk Ceza Kanunu’na “cinsel saldırı” bir suç tipi olarak girmiştir. Buna rağmen yazılı hukukta kadına yönelik şiddet konusunda ciddi eksiklikler yaşanmaya devam etmektedir.

Kadınlar açısından en önemli kazanımlardan biri İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanmasıydı. Bu sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde görülen Nahide

Opuz davası sonrasında hazırlanmıştır. Türkiye'nin bu sözleşmeden 2021 yılında çekilmesi ciddi bir kırılma yaratmış ve kadına yönelik şiddetin adeta meşrulaştırıldığı yönünde bir algı oluşturmuştur.

Her ne kadar kadınları korumaya yönelik yasalar mevcut olsa da uygulamada ciddi sorunlar vardır. Öldürülen birçok kadının daha önce alınmış koruma kararları bulunmaktadır; ancak bu kararlar etkin şekilde uygulanmamaktadır. Bu nedenle kadınların korunması konusunda büyük sorunlar devam etmektedir.

Deneyiminize dayanarak, kadınların adalete erişiminde karşılaştıkları en büyük engeller neler? Özel savaş politikalarını bu noktada nasıl değerlendiriyorsunuz?

1997 yılından bu yana devlet güçleri tarafından cinsel işkenceye maruz bırakılan kadınlara ve trans kadınlara ücretsiz hukuki destek sağlayan bir ofisimiz bulunmaktadır. Bugüne kadar 1000'den fazla başvuru alınmıştır.

Ancak failin devlet görevlisi olduğu durumlarda ciddi bir cezasızlık söz konusudur. Yargı bu tür vakalarda cezalandırma yönünde işlememektedir. Bu durum kadınların adalete erişimini zorlaştırmakta ve yargıya olan güveni zedelemektedir.

Cinsel işkence, mağdurların en zor ifade edebildiği ihlal türlerinden biridir. Birçok kadın yaşadıklarını yıllarca anlatamamaktadır. Bu da delillendirmeyi güçleştirmektedir. Buna rağmen somut deliller sunulsa dahi fail devlet görevlisi olduğunda çoğu zaman sonuç cezasızlık olmaktadır.

Gülistan Doku dosyası bu açıdan önemli bir örnektir. Bu olayda yalnızca bireysel sorumluluklardan değil, devletin bütünlüklü sorumluluğundan söz etmek gerekir. Delillerin karartılması ve sürecin yönetilme biçimi, devletin bu tür vakalarda nasıl bir tutum aldığını açıkça göstermektedir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ve yerel hukukun uygulanması konusunda ne tür eksiklikler görüyorsunuz?

Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu iddiası uygulamada karşılık bulmamaktadır. İç hukuk kuralları ve uluslararası sözleşmeler çoğu zaman uygulanmamaktadır.

Örneğin işkence hukuken yasak olmasına rağmen gözaltında cinsel işkenceye maruz kalan çok sayıda kadın bulunmaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmiş olsa dahi

Türkiye'nin taraf olduğu diğer uluslararası sözleşmeler ve iç hukuk düzenlemeleri kadınların korunmasını gerektirmektedir.

Ancak uygulamada yazılı hukuk ile gerçeklik arasında ciddi bir uçurum bulunmaktadır. Bu da hukuk devleti ilkesinin zayıflığına işaret etmektedir.

Sizce kadın cinayetlerini önlemek için kısa vadede uygulanabilecek en somut ve etkili üç adım ne olmalı?

Kadın cinayetlerinin önlenmesi için kapsamlı bir politika değişikliği gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet politiktir ve devletin dili sertleştikçe şiddet artmaktadır.

Bu nedenle mesele aynı zamanda demokratikleşme meselesidir. Erkek egemen, feodal ve militarist değer yargılarının sorgulanması gerekmektedir. Medya, diziler, spor gibi alanlar aracılığıyla bu değerlerin topluma empoze edilmesi de bu sorunu derinleştirmektedir.

Kadın örgütlülüğü bu noktada büyük önem taşımaktadır. Hak ihlallerine karşı örgütlü ve bağımsız bir mücadele yürütülmelidir. Hukuki yolların etkinliği sınırlı olsa da başvuru yapmaktan, ulusal ve uluslararası mekanizmaları kullanmaktan vazgeçilmemelidir.

Haklarımızı bilerek ve örgütlülüğümüzü koruyarak mücadeleye devam etmek, bu soruna karşı en önemli araçtır.

Gülistan Doku

Yüksel Mutlu-3 Mayıs 2026

Cumhuriyet döneminde en az adli vakaların yaşandığı, en çok okuyan insanın çıktığı; sorunlarını Cemlerde çözen, suç işleyenlerin uzaklaştırıldığı ve “düşkün” ilan edildiği bir inanç ve kültür sahibi olan bu kent, şimdi bu değerlerden nasıl uzaklaştı? Yerel işbirlikçiler nasıl ortaya çıktı?

Dersim kadim bir kenttir; kalbimizdir. Değerlerimizin, bedellerimizin ve aynı zamanda direnişlerin olduğu Rae-Hag coğrafyasının ser çeşmesidir Dersim. Çok uzun yıllardır acılarla sınanmış, egemenin her türlü zulmünü yaşamış bu kent, bugünlerde Gülistan Doku cinayetiyle sarsılıyor.

Altı yıldır kadın örgütleri, ailesi, Kürt kadın hareketi TJA, DEM Parti, bağımsız kadın örgütleri ve platformlar; yaz kış demeden “Gülistan Doku nerede?” diye sormaya, ısrarla ve inatla devam etti. Kadınların, Kürtlerin ve demokrasi isteyenlerin adalet aradığı bu dosyada ilginç diyebileceğimiz gelişmeler yaşanıyor. Hatırlayalım:

Munzur Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü 2’nci sınıf öğrencisi Gülistan Doku’nun Dersim’de 5 Ocak 2020’de kaybolmasının ardından başlatılan soruşturma, aradan geçen altı yılın ardından çözülmeye başladı. Tabii şunu belirtmek gerekir: Muktedir istemeseydi çözülmesi çok zor görünüyordu. Zaten geçen altı yılda tüm kurumlar el ele vererek neredeyse gizlemeyi başarmıştı. Dersimliler hiçbir zaman Gülistan Doku’nun intihar ettiğine inanmadılar. İstihbaratın bu kadar derin olduğu, dağı taşı, kayası, ormanı

gözetlenen; yaprak kıpırdasa dahi devletin haberinin olduğu bir yerde işin içinde korunanların olduğunu tahmin etmek hiç de zor değil.

İlk günlerden itibaren “intihar” denilerek üstü kapatılmaya çalışılan cinayet, ortaya çıkan bulgular ve raporlarla çürütülürken; dosyada adı geçenler, eksik bırakılan incelemeler ve geciken işlemler kamuoyunda tartışma yarattı. Adalet Bakanı’nın değişmesiyle birlikte dosya başka bir boyuta geçti. DEM Parti milletvekilleri, Meclis’te Gülistan Doku’nun kaybedilmesiyle ilgili önergeler verip kürsü konuşmalarında konuyu ifade etmelerine rağmen hiçbir sonuç alınamadı.

Dosya kapsamında dönemin valisi Tuncay Sonel’in oğlu Mustafa Türkay Sonel, Gülistan Doku’yu katlettiği gerekçesiyle gözaltına alındı. Ardından toplam 13 kişi tutuklandı. Tutuklananların neredeyse tamamı, bir aile dışında, devlet kademelerinde görev yapan kamu görevlileriydi. Tuncay Sonel susma hakkını kullandı. Üstüne üstlük “vatan, millet, terörle mücadele” söylemlerinden bahsetti. Oğlu ise yüksek sesle İstiklal Marşı okuduğu için arkadaşları tarafından ayrımcılığa uğradığını söylüyor. Gülistan Doku’yu öldüren Mustafa Türkay Sonel onu hiç tanımadığını iddia ediyor.

Bu meselede baba vali o kadar büyük bir çaba yürütüyor ki olayı örtbas etmek için adeta nakış gibi tek tek işliyor. Örtbas edenlerin içinde birçok devlet kurumu var. Buna organize bir “bürokratlar mafyası” demek mümkün. Gülistan Doku, bu organize kötülüğün buzdağının görünen yüzü. Benzer birçok kadın cinayetinin yaşandığı biliniyor; nitekim sudan çıkan kadın cesetleri de bunu gösteriyor.

Cumhuriyet tarihi boyunca Dersim, devlet tarafından özel olarak ele alınmış bir kenttir. Alevi kimliği, muhalif kimliği, direnişçi kimliği ve asıl olarak Kürt kimliğiyle; hiçbir zaman bu iktidara oy vermeyen duruşuyla egemenleri ve iktidarı her zaman rahatsız etti. Kendi hakikatini arayan Dersim düşürülmeye çalışılıyor.

Tüm asimilasyon biçimlerinin ve saldırıların hedefi oldu, olmaya da devam ediyor. Bir nevi “pilot kent” olarak sistemin gündeminde yer aldı. Bu kente yönelik saldırılar özellikle 2015 çözüm sürecinden sonra hızlandı. Örneğin Munzur Üniversitesi asimilasyonun merkezi hâline geldi. Bölge halkı çocuklarını, üniversite açıldığından beri Dersim’e göndermeyi tercih etti. Tacizin, tecavüzün olmadığı; ilerici, sol, sosyalist bir kentte çocuklarına zarar gelmeyeceğini düşündüler.

Fakat Tuncay Sonel dönemi, diğer dönemlerden daha fazla zarar verdi. Öyle ki 1980 dönemindeki Vali Kenan Güven dönemini aşan politikalara tanıklık edildi. Tuncay Sonel; sokaktan geçerken “Ben geçerken karşımda niye ayağa kalkmıyorsunuz?” diye gençleri dövdüren, gözaltına aldırın bir vali profili çizdi. Korkuyu sokağa kadar taşıyan bir mülki amirdi. Yine bu dönemde fuhuş, çeteleşme, dejenerasyon ve yerel işbirlikçilerle birlikte kentte mafyalaşma tavan yaptı; sokakta çatışmalara kadar vardı.

Cumhuriyet döneminde en az adli vakaların yaşandığı, en çok okuyan insanın çıktığı; sorunlarını Cemlerde çözen, suç işleyenlerin uzaklaştırıldığı ve “düşkün” ilan edildiği bir inanç ve kültür sahibi olan bu kent, şimdi bu değerlerden nasıl uzaklaştı? Yerel işbirlikçiler nasıl ortaya çıktı?

Şimdi Gülistan Doku katliamıyla birlikte düşünmemiz gereken çok şey var. Peki, bu yaşananlar tesadüf olabilir mi? Dersim'deki politik güçleri baskı altına alan sistem; gençleri göç ettirerek, siyasi faaliyetlerinden dolayı cezalar vererek, sürgün yollarına düşürerek; gençleri apolitize eden mafyalaşmaya ve çeteleşmeye yol veriyor. “Yeter ki siyaset yapmasınlar, ne yaparlarsa yapsınlar” anlayışı gittikçe yayılıyor.

Gülistan Doku olayı daha derin araştırılmalıdır. Bunun, kadınlara yönelik diğer taciz ve tecavüz olaylarından bağımsız olmadığı bilinmelidir. Sonuçta hepsi aynı zihniyetin ürünüdür. Baraj gölünde bulunan kadın cesetleri araştırılmalıdır. Örneğin dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile olan ilişkiler ve onu koruyan mekanizmalar üzerine araştırma yapılmalıdır. O dönem kente bu kadar sık ziyaret gerçekleştirmesi tesadüf olabilir mi?

Bir diğer mesele de Munzur Üniversitesi'dir. Elbette gerçekten bilim yapanları, etik ve ahlaktan yana olanları bunun dışında tutarak söylüyorum: Bir üniversitenin bu kadar valinin ve devlet bürokrasisinin borazanlığını yapması kabul edilemez. Bizim bildiğimiz üniversite, her ne pahasına olursa olsun hakikati araştırır. Ancak bu üniversite bugün itibarıyla bir asimilasyon merkezi gibi çalışmaktadır. Muhafız düşünen öğrencilerini cezalandırdığı yönündeki iddialar kaygı verici boyuttadır.

Genç üniversite öğrencileri bu kenti tercih ettikleri için, üniversitelerini bitirip başka bir hayata başlamak üzere gittiklerinde bu kötü anılarla yaşayacaklar. Munzur Üniversitesi'ndeki fuhuş çeteleri çökertilecek mi?

Kentte her şey MOBESE kameralarıyla kontrol altındayken, ne oluyor da bu fuhuş çeteleri kol geziyor ve genç kadınları bu girdabın içine çekiyor? Uzun yıllardır bunun bir özel savaş

politikası olduğunu söylüyoruz. Bu olaylardaki artışın nedeni nedir? Gülistan'ın arkadaşı Rojwelat Kızmaz'ın ölümü araştırılmalıdır. Ailesinin ve kadın örgütlerinin talebi de bu yöndedir.

Dersim'in geçmişinde yaşananları da düşünürsek, bu acılı coğrafya artık bunlara tanık olmak istemiyor. Başka Gülistan'lar ölmesin diye hepimizin erkek egemenliğiyle mücadele etmesi gerekiyor. Bu ne Dersim'in kaderi ne de Gülistanların kaderi olmalı. Hepimize büyük görevler düşüyor.

Ölmek de Öldürmek de Kolayken Suç ve Ceza

Simten Coşar-3 Mayıs 2026

Karanlıkla aydınlık birbirinden koparıldığında; aydınlık karanlığı, karanlık aydınlığı bastığında tam da kriz anına tanıklık etmiş oluyoruz. Modern insanın olmasını beklemeden, neoliberal hızın gereğine koşut bir şekilde karanlıktan aydınlığa, aydınlıktan karanlığa atıp duruyoruz. Dolayısıyla çocuklar ne karanlıktan çıkabiliyorlar ne de karanlığa içkin güveni hissedebiliyorlar. Ne aydınlıkta mücadele etmeye devam etmenin güç kaynağı olarak karanlıktan beslenebiliyorlar ne de aydınlığın parıltısına gözlerini alıştırebiliyorlar

28 Aralık 2011’de yaşamlarını devam ettirebilmek, karınlarını doyurabilmek için Irak’a geçmek üzere yola çıkan 34 kişi, Roboski’de Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından düzenlenen hava saldırısında öldürüldü. “Hüküm giydikleri suç” kaçakçılıktı; cezaları ölümdü.

21 Kasım 2004’te Mardin’in Kızıltepe ilçesinde Uğur Kaymaz, babası Ahmet Kaymaz’la birlikte evinin önünde güvenlik güçlerinin açtığı yaylım ateşiyle öldürüldü. Bedeninden 13

kurşun çıktı. Henüz 12 yaşındaydı. “Hüküm giydiği suç”, yanına bırakılan kalaşnikofla işaret edildi; bu işareten yola çıkılarak verilen ceza ölümdü.

15 Şubat 2008’de Yahya Menekşe, Şırnak’ın Cizre ilçesinde katıldığı protesto sırasında zırhlı aracın ezmesi sonucunda öldürüldü. 16 yaşındaydı. “Hüküm giydiği suç” protestolara katılmaktı; biçilen ceza ölümdü.

17 Ekim 2001’de Selma (Gurbet) Kılıç, Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde evinde polisin açtığı ateş sonucu öldürüldü. 18 yaşındaydı. “Hüküm giydiği suç”, bu kez herhangi bir somut işaretlemeyle gerek duyulmadan yapılan “terörist” adlandırmasıydı; biçilen ceza ölümdü.

28 Eylül 2009’da Ceylan Önkol, Diyarbakır’ın Lice ilçesine bağlı Şenlik köyünde koyunları otlatırken Tapantepe Karakolu’ndan atılan havan mermisiyle vuruldu; öldü(rüldü). 12 yaşındaydı. Suç biçilmeye gerek duyulmadı; cezası ölümdü.

16 Haziran 2013’te İstanbul’da Berkin Elvan, ekmek almak için evden çıktığında polisin attığı göz yaşartıcı gaz kapsülü başına isabet etti. Dokuz ay komada kaldı. Dönemin Cumhurbaşkanı’nın ifadesinde “hüküm giydiği suç” şöyle işaretleniyordu: “Biz emniyetin tüm belgelerini açıkladık. Elinde sapanla, demir bilyeyle terör örgütünün içerisinde nasıl resimlerinin çekildiği...”; cezası ölümdü.[1] Failin yargılanması esnasında olay yerinden görüntü kayıtlarının incelenmesi için yapılan talebi TÜBİTAK, aşırı yoğunluk gerekçesiyle reddetti.

Hakikat Adalet ve Hafıza Merkezi’nin *Öldürülmeselerdi Arkadaşlarımız Olacaktı*[2] başlıklı raporu kapsamında, sadece kayıtlara geçen istatistiklere göre 2000-2020 arasında Kürt illerinde 385 çocuk öldürüldü; 850 çocuk yaralandı.

Genel olarak yaşam hakkının, özelde ise çocukların yaşama hakkının neredeyse hiç önemsenmediği bir dönemde ve coğrafyada, yukarıda not ettiğim can yakıcı örnekler maalesef istisna değil, sıradan vakalar olarak yakın tarihe geçiyor. Maalesef, heteronormatif ailenin kutsallaştırıldığı bir siyaset ortamında çocuklar sistemik şiddet sarmalının içerisinde gittikçe daha fazla sıkışıyorlar. Şiddetin gündelik ilişkilere, gündelik dile yerleştiği; insanlar arası ve insanların insan olmayanlarla kurdukları iletişimin normlarının belirleyici unsuru hâline geldiği bir dönemde, toplumun geleceği açısından umut oldukları ezberleriyle devam ettirilen çocuk profilleri, “Her Türk asker doğar” mitiyle karıştırılıyor. Hâl böyleyken, her çocuk potansiyel bir mağdura ve aynı zamanda bir faile dönüşüyor.

“9 Kişi Hayatını Kaybetti”

Kahramanmaraş'ta 14 yaşında bir çocuk, öğrencisi olduğu okula babasının yedi silahından beşiyle gidip sekiz öğrenciyi ve bir öğretmeni öldürdükten sonra, kendisini durdurmaya çalışanlar tarafından öldürüldü. Bir iki istisna dışında, bu yoğun şiddet örneğiyle ilgili yorumlarda ve haberlerde okul saldırısında “hayatını kaybedenlerin” sayısı dokuz olarak notlandı; ardından saldırganın da öldüğu eklendi. Aynı dil, Kahramanmaraş'tan bir gün önce Siverek'te ilişinin kesildiği okulda açtığı ateşle 16 kişiyi yaraladıktan sonra kendisini öldüren fail için de kullanıldı.

Her iki örnekte de kitle medyasında dolaşıma giren dil çoğunlukla “masumlarla” “suçlular/caniler/failler/terörist olmak” ikilemesi üzerinden örölüyor; çocukluk bir kenara itiliyor – çoğunlukla olduğu gibi. Bir çocuğun kendini öldürmesinden, bir çocuğun öldürölmesinden ziyade “öldürölünenin” kim olduğu öne çıkıyor. Kahramanmaraş'taki olayda faili etkisiz hâle getirip bıçaklayarak yaralayan ve kan kaybından ölümüne neden olan kişi “kahraman” ilan ediliyor. Sonra sessizlik... Sessizlik sükûnu içerdiğinde şiddetin önünde perde olur; gürültölü sessizlikler ise şiddetin farklı biçimlerinin beslendiği alanlara dönüşür.

Bugünün hızlı, gürültölü, kısa ifadeli; ifadeyi görölntüye, fiziksel olana teslim eden, sözün değerini hiçe sayan sosyo-politik ortamında, kelime/harf sınırlarıyla iletişime davet edilen nesiller tam da böyle gürültölü, hızlı ve dolayısıyla geçici; sürekliliği talep edilen bir sessizlik hâlinde yaşamaya zorlanıyor.

Hepimiz Karanlıklardan Doğarız

Hannah Arendt, ABD'deki eğitim krizi üzerine yazdığı yazıda çocukların modern eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunlara eğilirken, özel-kamusal alan arasındaki iç içe geçmeleri öne çıkarır. Ona göre, “bitkisel hayat dışında yaşayan her canlı önce karanlıktadır; oradan yeryüzüne çıkar. Kendini aydınlığa emanet etme eğilimine rağmen büyümek için karanlığa ihtiyaç duyar.”[3]

Bu nedenle, “...modern eğitim sisteminin çocukları kendi içinde bir grup olarak kurması vahim bir hatadır – tam da çocukları küçük boy yetişkinler olarak gören geleneksel eğitim sisteminde olduğu gibi.”[4]

Rakel Dink'in unutulmaz konuşmasındaki, hafızamızdan silinmesi mümkün olmayan vurguda olduğu gibi: “Bir bebekten bir katil yaratan karanlık” sorgulanmadıkça çocukların

karanlıkla aydınlık arasındaki nazik duruşu ya hep özele ya külliye kamusal kilitlenir. Diğer bir ifadeyle, ya hep aile ya hep devlet arasında sallanırlar.

Türkiye’de AKP iktidarının tarihsel evrilişinde aile; kimi zaman bir sosyal dayanışma/yardımlaşma kurumu/ağı olarak, kimi zaman ahlâkın aktarıldığı temel birim olarak, kimi zaman ise milletin güçlü ve diri kalabilmesi için bir yeniden üretim/nüfus artışı mekanizması olarak ön plâna yerleştirildi. Arendt’in bahsettiği güvenli karanlığa pek uygun olmayan bir aile tasviri olsa gerek bu. Zira her işlev kamusal bir fiille doğrudan bağlantılı. Ve her işlev, hâlihazırda dezavantajlı/mağdur/mağduriyet riski altında yaşayan kırılabilir bireyleri ve grupları daha da güçsüzleştirmeye dönük uygulamalarla şekilleniyor.

Karanlıkla aydınlık birbirinden koparıldığında; aydınlık karanlığı, karanlık aydınlığı bastığında tam da kriz anına tanıklık etmiş oluyoruz. Modern insanın olmasını beklemeden, neoliberal hızın gereğine koşut bir şekilde karanlıktan aydınlığa, aydınlıktan karanlığa atıp duruyoruz. Dolayısıyla çocuklar ne karanlıktan çıkabiliyorlar ne de karanlığa içkin güveni hissedebiliyorlar. Ne aydınlıkta mücadele etmeye devam etmenin güç kaynağı olarak karanlıktan beslenebiliyorlar ne de aydınlığın parıltısına gözlerini alıştırabiliyorlar.

Bu aradalık hâlleri, ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarından hızla uzaklaşmalarını ve devletin insan hakları kapsamında çocukların temel haklarını karşılamaktan çekilmesini kapsıyor.

Hannah Arendt, ABD’deki eğitim krizi üzerine yazdığında kitle toplumuna işaret ediyordu. Farklılıkların göz ardı edilmesi anlamında aynılaştırma olarak okunan ve uygulanan eşitlikçi anlayışın risklerine dikkat çekiyordu. Bugün ise eşitsizliğin derinleştiği, yaşamsal bir sorun hâline dönüştüğü bir dönemde çocukların özelle kamusal alan arasındaki salınımlarında kilit kurumlardan olan eğitimin krizi, Arendt’in bahsettiği kitle toplumundan uzak.

Daha ziyade kişisel olanın hüküm sürdüğü, her bir kişinin tek başına hükümler olabileceği fikrinin dolaşıma sokulduğu; aynılaştırmanın imkânsızlığının kabul edilmesiyle eşitsizliğin normalleştiği ve aynılaştırılmayanların ölmeye mahkûm edildiği bir dönemden geçiyoruz. Maalesef böyle bir coğrafyada yaşıyoruz.

Engin Işın’ın neoliberal zamanların anaakım öznesi için önerdiği tanım burada anlam kazanıyor: *Nevrotik vatandaş*. [5]

Arendt'in eğitim üzerine yazdığı zamanların anaakım öznesi rasyonel – diğer bir ifadeyle mülk edinebilen, birikim yapan, yarışan – bireyken; bugünün anaakım öznesi bunları yaparken aynı zamanda güven(ce)sizlikle, endişeyle, korkuyla hareket eden, dolayısıyla dengesini hep yeniden kurması gereken insanı ifade ediyor.

Bir yandan özel alana sıkışmışlığıyla dertli, diğer yandan kamusal alandaki yoğun kurumsal denetimle. Bir yandan girişken, girişimci yönüyle heyecanlanıyor; diğer yandan risklerin yüksekliğiyle düşüşe geçiyor. Bir yandan karanlığın zorba güçleriyle çatışıyor, diğer yandan devlete kilitlenmeye çalışılan kamusalın baskısından karanlığın sessiz güvenli alanına kaçmaya çalışıyor.

Hâl böyle olduğunda gerek Siverek'teki gerekse Kahramanmaraş'taki okul saldırıları münferit değil; bireysel değil, salt kişisel değil.

Bireysel Şiddet – Münferit Midir?

Tabii ki değildir. Doğada tek başımıza yaşamıyorsak, kentin caddelerini tek başımıza turlarken ve teker teker tacize maruz kalırken nasıl salt bireyler olarak kodlanmıyorsak ve nasıl sistematik şiddetin farklı veçhelerini görebiliyorsak, burada münferit olmaktan bahsetmek gerçeklerden kaçınmak, sorumluluk almamak anlamına gelir.

Faili istisna kılmak, meczup addetmek, psiko-seksüel açmazlarını şiddet eylemine kılıf etmek anlamına gelir. Nitekim Kahramanmaraş okul saldırısında bunların hepsine tanıklık ettik. Vakayı, “hayatını kaybedenler” arasına giremeyen bir çocuğun nev'i şahsına münhasır eylemi olarak kodlamaya doğru yönelttik.

Oysa bir evde neden onca silah olduğunu, bir çocuğun onca silah dolu, dolayısıyla onca şiddet yüklü bir evde yetişiyor olmasını, bu silahlara erişebiliyor ve silah kullanmayı biliyor olmasını; ebeveynlerin ifadelerindeki kendi çocuklarıyla iletişimsizlik itirafını ve bu itirafın sorumluluğu salt faile ve failin kullandığı sosyal medya hesaplarına yükleme gayretini sorgulamalıyız.

Bir çocuğu şiddet faili kılan özel ve kamusal alan düzeneklerini; bir çocuğun diğer çocukları öldürdükten sonra bir yetişkin tarafından öldürülmesinin sorun edilmemesini; öldüren yetişkinin “kahraman” kılınmasını sorgulamalıyız.

Türkiye’de çocuk cinayetleri yeni değil. Bu memlekette onlarca, yüzlerce çocuğun hem özel hem kamusal alanlarda şiddetle yüzleşmesine, öldürülmesine tanıklık edildi. Devletin aygıtlarının öldürdüğü çocukların sayısı az değil.

Bu cinayetlerde suçun ve cezanın kodlanması bizler açısından bir anahtar. Okul saldırılarını gerçekleştiren failer açısından da... Maddi ve maddi olmayan kaynakların dağıtılmasında yetkili karar vericilerin ve ilgili kolluk kuvvetlerinin çocukları öldürme gerekçeleri; bireysel silahlanmanın, savaşın, zorbalığın – kısa adıyla “korcu siyasetinin” – hâkim olduğu dönemlerde ve coğrafyalarda her failin aynaya baktığında kendisini devlet olarak görmesini beraberinde getiriyor.

Belki de artık çocukları tek grup olarak görmeyi bırakıp; kırılğan gruplar arasında kendi öznelik hâllerine sahip, her birimiz gibi özel ile kamusal alan arasında salınırken deneyimleyen ve öğrenen, her birimiz gibi hem sorumluluk sahibi hem desteğe ihtiyaç duyan; her şeyden önce ne olursa olsun cezası ölüm olmaması gereken özneler olarak görmenin zamanı geldi.

Öyleyse, barış hemen şimdi!

Son Not:

[1] “Elinde ekmek almaya gittiğine dair bir belgen var mı?” Hürriyet 3 Nisan 2015. Erişim: 1 Mayıs 2026.

[2] Yasemin Soydan, Medzan Nakçı, Xemgîn Yusuf Görücü, Öldürülmeselerdi Arkadaşlarımız Olacaktı, Kürt İllerinde Çocuklara Yönelik Yaşam Hakkı İhlalleri, Hafıza Merkezi.

[3] The Crisis in Education. Between Past and Future içinde, s. 186.

[4] A.g.e., s. 187.

[5]

Güvenliğin Ötesinde: Çocukluğu “Güven” ile Yeniden İnşa Etmek

Hatice Kapusuz-3 Mayıs 2026

Sokakların sadece araçlara göre düzenlendiği, çocukların akranlarıyla güvenle vakit geçirebileceği kamusal alanların yok edildiği bir kentsel planlama içindeyiz

Son haftalarda okullardan yükselen şiddet dalgası, toplumu derin bir üzüntü ve çaresizlik hissiyle baş başa bıraktı. Ancak bu acılı tabloyu sadece “münferit olaylar” olarak görmek veya polise tedbirlerle çözmeye çalışmak, asıl krizi ıskalamamıza neden oluyor.

Son birkaç haftadır okullarda yaşanan saldırılar, sadece çocuklar ve aileleri için değil, tüm toplum için tarifi zor bir keder kaynağı hâline geldi. Sonuçlarını öngörsek de, bu durumun toplumsal şiddetin, cezasızlık kültürünün ve adaletsizliğin bir yansıması olduğunu bilsek de; karşımızda sadece analiz etmenin veya özet cümleler kurmanın yetersiz kaldığı bir durum var. Şiddetin bizzat çocuklar tarafından uygulanması ve yine çocukların buna maruz kalması; olayların ele alınış biçimiyle birleşince aklımızı, kalbimizi ve vicdanımızı zorlayan bir tablo ortaya çıkıyor.

İki Uçlu Kıskaç: “Fail” mi, “Nesne” mi?

Bu tablo karşısında yetişkin dünyanın refleksleri genellikle iki uç noktada seyrediyor. Bir yanda çocukları suçlayan, onları “canavar” gibi kodlayan ve “Bunlar nasıl çocuk?” sorusuna sığınan cezalandırıcı bir yaklaşım var. Bu bakış açısı, çocuğu eyleminin her boyutuna hâkim, mutlak bir “fail” olarak işaret ediyor. Diğer yanda ise üstenci bir dille “Çocuğunuzu şöyle yetiştirin, vicdanlı olsunlar” diye reçete dağıtan, çocuğu ise sadece yetişkinin elinde şekillenen edilgen bir “nesne” olarak gören pedagojik bir tutum mevcut.

Oysa çocukluk, ne bu kadar mutlak bir irade ne de bu kadar iradesiz bir hamurdur. Yetişkinler olarak, bu kolaycı kestirmelerden uzak durup şiddetin çocukların hayatına nasıl bu kadar sızabildiğini sorgulamak zorundayız.

Mekânsızlık ve Güvenli Alan Kaybı

Bugün çocukların şiddete yönelmesini; İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararından, istismar davalarındaki cezasızlık kültüründen ya da hayvana yönelik şiddetin meşrulaşmasından bağımsız düşünemeyiz. Ancak bu makro sorunların yanında, çocukların gündelik yaşamındaki yapısal dönüşümü de görmeliyiz. Eğitim sisteminin her krizde “yangından en son kurtarılacak unsur” olarak görülmesi, pandemi ve deprem gibi süreçlerde okulların sürekli kapanması, okulun o “güvenli ekosistem” olma vasfını zayıflattı.

Daha da önemlisi, kentlerin çocuklara kapalı hâle gelişi... Sokakların sadece araçlara göre düzenlendiği, çocukların akranlarıyla güvenle vakit geçirebileceği kamusal alanların yok edildiği bir kentsel planlama içindeyiz. Çocuklar için kalan tek alanlar; AVM'lerin içindeki küçük oyun parkları ya da iki salıncaktan ibaret “standart” parklar. Bir ebeveynin çocuğunu bakkala bile güvenle gönderemediği kentlerde, çocukların gelişiminin en temel unsuru olan “oyun” ihtiyacını dijital mecralarda, şiddet yüklü dünyalarda araması bir tesadüf olabilir mi?

Kamusal Sorumluluğun İflası ve Ebeveynlik Yükü

Bu süreçte faturanın kesildiği ilk adres genellikle ebeveynler oluyor. Elbette ebeveynlik deneyimi eleştirilebilir ancak bugün çocuk bakımının kamusal bir sorumluluk olmaktan çıkarılıp tamamen ailenin omuzlarına bırakıldığını görmemiz gerekiyor. Eğitimden sosyalleşmeye kadar her imkânın “müşterileştirildiği”, güvenli bir oyun alanına bile ancak bir bedel ödenerek erişilebildiği bu sistemde; çocuk yetiştirmek ebeveynin bireysel kapasitesine ve cüzdanına hapsedilmiş durumda.

Elbette tablo oldukça sınıfsal. Bir yanda ailelerinin kapasitesince desteklenen, ahalinin “şımartılmış” diye işaret ettiği çocuklar varsa da diğer yanda eğitimden koparılmış, çocuk işçiliğine veya erken evliliğe karşı hiçbir kamusal koruması olmayan çocuklar var.

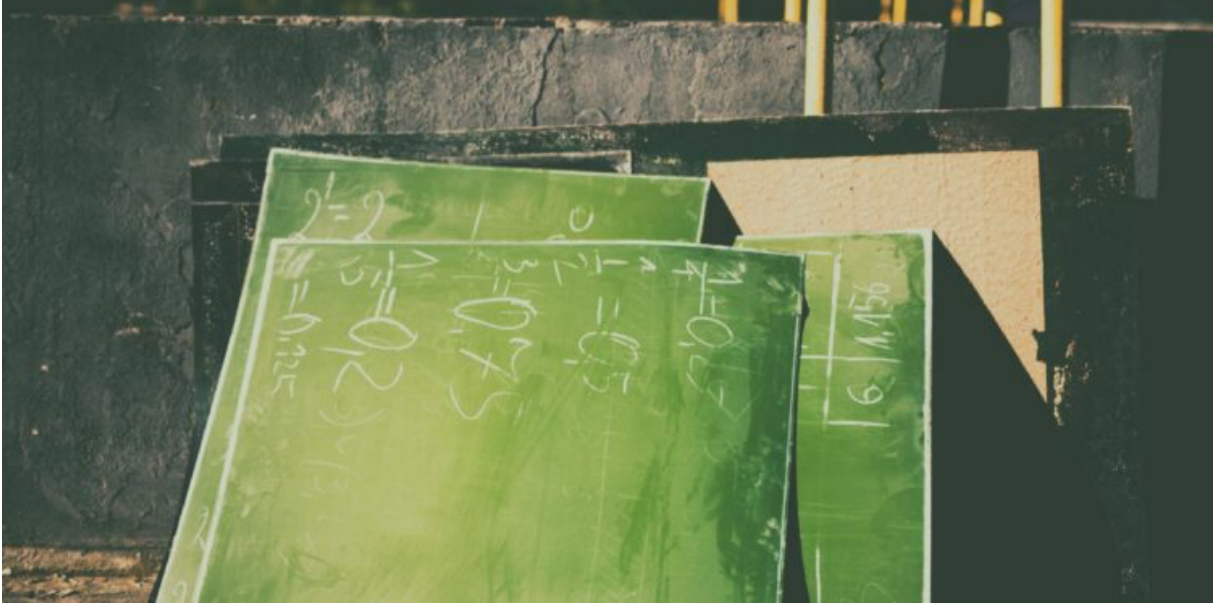
Güvenlik mi, Güven mi?

Geldiğimiz noktada en büyük yanılgımız, sorunu daha fazla güvenlik görevlisi, daha fazla kamera veya daha sıkı denetimle çözebileceğimizi sanmak. Güvenlik, bir dış denetimdir; oysa bizim ihtiyacımız olan güven.

Çocukların birbirine, ebeveynlerine, eğitim sistemine ve en önemlisi geleceğe güven duymadığı bir yerde, hiçbir güvenlik önlemi güvende olmalarını sağlayamaz. Yetişkinler olarak sorumluluğumuz, polisiye tedbirlerin ötesine geçip güvenliğin değil, güvenin kaynağını aramak. Sokağı, okulu ve hayatı çocuklar için tekrar güven duyulabilecek bir yer hâline getirmeden, bu karanlık tablodan çıkmamız mümkün görünmüyor.

Eğitim Krizi Değil, Eğitim Rejimi

Hatice Öncü-3 Mayıs 2026

“Eğitim ya özgürleştirir ya da evcilleştirir” Paulo Freire

Bu topraklarda eğitim, yaklaşık yüz yıldır belirli bir kurucu mantık üzerine inşa edilmektedir. Bu mantık, eğitimi toplumsal farklılıkların eşitçe ifade edildiği bir alan olarak değil; merkezi bir ulus-devlet tasavvurunun ihtiyaçlarına göre şekillenen, standartlaştırıcı ve hiyerarşik bir mekanizma olarak kurmuştur. Bۆylece eğitim, yalnızca bilgi üretiminin değil, aynı zamanda belirli bir vatandaşlık modelinin, belirli bir kültürel normun ve belirli bir toplumsal uyum biçiminin yeniden üretildiği bir alana dönüşmüştür.

Bugün geriye dönüp bakıldığında sorulması gereken temel soru şudur: Bu eğitim sistemi bizden neyi eksiltti?

Çünkü mesele yalnızca ne öğrettiği değil, aynı zamanda neyi görünmez kıldığıdır. Bu sistem, farklılıkları eşit bir toplumsal değer olarak değil, yönetilmesi gereken bir “çeşitlilik” olarak ele almış; anadillerini, yerel bilgi biçimlerini ve toplumsal deneyimleri eğitim alanının dışına itmiştir. Bۆylece eğitim, toplumun kendisini ifade ettiği bir alan olmaktan çok, toplumun yeniden biçimlendirildiği bir aygıt dönüşmüştür.

Aynı zamanda eğitim, bireyi toplumsal bir özne olarak güçlendirmek yerine, onu merkezi bir norm etrafında uyumlaştırmaya yönelten bir yapıya bürünmüştür. Bu süreçte eleştirel düşünme alanı daralmış, pedagojik ilişkiler hiyerarşikleşmiş ve okul, toplumsal yaşamın çeşitliliğini yansıtan bir alan olmaktan uzaklaşmıştır.

Dolayısıyla bugün yaşanan kriz, ani bir bozulmanın sonucu değil; yüz yıl boyunca kurulan bir sistemin doğal uzantısıdır. Bu nedenle eğitimdeki sorunları yalnızca güncel politikalarla açıklamak mümkün değildir. Sorun, eğitimin hangi tarihsel ve ideolojik zemin üzerine kurulduğunda yatmaktadır.

Tam da bu sorudan hareketle şunu tartışmalıyız: Eğitim, nasıl oldu da toplumsal özgürleşmenin potansiyel alanı olmaktan çıkıp, belirli bir düzenin yeniden üretim mekanizmasına dönüştü?

Türkiye’de eğitim üzerine yürütülen tartışmalar çoğunlukla “kriz”, “bozulma” ve “aksaklık” kavramları etrafında şekillenmektedir. Müfredat değişiklikleri, sınav sistemlerindeki dönüşümler ve kurumsal düzenlemeler, eğitimin işleyişinde ortaya çıkan sorunlara verilen teknik yanıtlar olarak sunulmaktadır. Ancak bu yaklaşım, sorunun niteliğini daraltmakta ve eğitim alanındaki yapısal dönüşümü görünmez kılmaktadır.

Oysa temel mesele, eğitim sisteminin belirli noktalarda “bozulması” değil, eğitimin nasıl kurulduğudur. Başka bir ifadeyle sorun işleyişteki aksaklıklar değil, eğitimin bizzat hangi toplumsal, siyasal ve ekonomik rasyonalite üzerine inşa edildiğidir. Bu nedenle “eğitim krizi” olarak adlandırılan durum, geçici bir düzensizlik değil; belirli bir düzenin ürettiği sonuçtur.

Eğitim, yalnızca bilgi aktarımının gerçekleştiği nötr bir alan değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin yeniden üretildiği kurucu bir mekanizmadır. Dolayısıyla burada söz konusu olan şey bir sistem hatası değil, bir kuruluş biçimidir.

Türkiye’de eğitim alanı son yirmi yıldır kesintisiz reform girişimleriyle yeniden yapılandırılmaktadır. Müfredat değişiklikleri, sınav sistemlerinin defalarca dönüştürülmesi ve kurumsal düzenlemeler, eğitimi daha “etkin” kılma iddiasıyla sunulmuştur. Ancak bu süreklilik arz eden dönüşüm, istikrar üretmek yerine eğitimi kalıcı bir belirsizlik rejimine sürüklemiştir.

Bu bağlamda reform, bir çözüm aracı olmaktan çok, krizin yönetilme biçimine dönüşmüştür. Çünkü reform, mevcut yapıyı veri alır; onu kökten sorgulamaz. Oysa Türkiye’de eğitim sistemi yalnızca işleyişinde aksayan bir mekanizma değil; eşitsizlikleri, rekabeti ve hiyerarşiyi yeniden üreten bir yapıdır.

Reformlar bu yapıyı dönüştürmek yerine, onu daha “işler” hale getirmeye odaklanır. Böylece kriz çözülmez; yalnızca yönetilir ve yeniden üretilir.

Benzer bir tablo farklı ülkelerde de gözlemlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri örneğinde eğitim politikaları büyük ölçüde performans ölçümü ve güvenlikçi önlemler etrafında şekillenmiş, okullar giderek daha denetimci alanlara dönüşmüştür. Ancak bu yaklaşım, şiddeti ortadan kaldırmak yerine yalnızca kontrol etmeye odaklanmıştır.

Almanya ve Finlandiya gibi ülkelerde daha sosyal destek temelli modeller geliştirilmiş olsa da artan eşitsizlikler ve rekabet baskısı bu modellerin de sınırlarını görünür kılmaktadır. Bu örnekler, reformun evrensel bir sınırını ortaya koyar: mevcut düzeni dönüştürmek yerine onu yönetilebilir kılmak

Eğitim sistemi yalnızca bilgi aktarımının örgütlendiği bir alan değil; aynı zamanda toplumsal düzenin yeniden üretildiği yaşamın kendisidir. Bu nedenle eğitim nasıl kurulduysa, yalnızca bireyleri değil toplumu da o yönde şekillendirir.

Bu kuruluş biçimi içinde eğitim, toplumsal eşitliği üretmek yerine mevcut eşitsizlikleri yeniden üretir. Toplumsal cinsiyet çalışmaları perspektifinden bakıldığında, eğitim kurumları cinsiyet temelli hiyerarşileri de yeniden üretmektedir. Müfredattan okul kültürüne kadar birçok düzeyde toplumsal cinsiyet rolleri normatif bir çerçeve olarak yeniden kurulur.

Öte yandan eğitim, özgürleştirici bir toplumsallaşma alanı olmaktan çok, itaatin ve uyumun üretildiği bir mekanizma olarak işler. Toplumun bireyleri özne olarak değil, uyum sağlaması beklenen bir nesne olarak konumlandırılır.

Bu nedenle eğitim, toplumu esas alan bir yapı olmaktan çıkarak, topluma belirli davranış biçimlerini dayatan bir aygıt dönüşür.

Bu kuruluş mantığı değişmediği sürece ortaya çıkan sonuçlar da bireysel sapmalar olarak açıklanamaz. Şiddet, cinsiyet eşitsizliği ve yabancılaşma; bu yapının yan ürünleri değil, doğrudan üretimleridir.

Okullarda artan şiddet, rekabet ve dışlanma üzerine kurulu sistemin görünür hale gelmiş biçimidir. Yapısal şiddet tam da bu noktayı açıklar: şiddet yalnızca bireysel eylemler değil, sistemin işleyişinde içkindir.

Benzer şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri de eğitim alanında yeniden üretilir. Eğitim, kadınlık ve erkeklik rollerini normatif biçimde öğretir ve bu roller gündelik pratikler aracılığıyla sürekli yeniden kurulur. Bu yapı içinde birey, giderek kendi emeğine ve geleceğine yabancılaşır. Eğitim, özgürleşme alanı değil, eleme ve uyum mekanizması haline gelir. Bu nedenle mesele mevcut sistemi onarmak değil, eğitimi başka bir toplumsal ve siyasal zemin üzerinde yeniden düşünmektir.

Eğitimin yeniden kurulabileceği fikri yalnızca teorik bir tartışma değildir; dünyanın farklı yerlerinde ortaya çıkan deneyimler, mevcut eğitim rejiminin dışında başka pedagojik ve toplumsal örgütlenme biçimlerinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Bu deneyimlerin en çarpıcı örneklerinden biri Zapatista hareketi tarafından geliştirilen eğitim modelidir. Meksika'nın Chiapas bölgesinde inşa edilen bu deneyimde eğitim, devletin merkezi müfredatına bağlı bir kurum olmaktan çıkarılmış; yerel toplulukların doğrudan katılımıyla, kolektif karar alma süreçleri içinde örgütlenmiştir.

Zapatista eğitim modeli, okulun hiyerarşik yapısını reddeder. Öğretmen-öğrenci ilişkisi dikey bir otorite ilişkisi değil, ortak öğrenme süreci olarak yeniden tanımlanır. Eğitim, yaşamdan kopuk bir alan değil; doğrudan toplumsal üretim, tarım, kültür ve politik örgütlenme ile iç içe geçmiş bir süreçtir. Bu yönüyle eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil, topluluğun kendini yeniden üretme biçimidir.

Benzer şekilde Latin Amerika'da gelişen bazı yerli ve topluluk temelli eğitim modelleri de eğitimi devletin ideolojik aygıtı olmaktan çıkarıp, toplulukların kendi bilgi sistemlerini merkez alan bir yapıya dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu modellerde bilgi tek merkezden değil, çoklu deneyimlerden ve yerel bilgi biçimlerinden üretilmektedir.

Bu deneyimler, eğitimde "tek tip vatandaş" üretimine dayalı anlayışın zorunlu olmadığını; aksine eğitim sürecinin kolektif özneleşme, yerel bilgi ve demokratik katılım üzerinden yeniden kurulabileceğini göstermektedir.

Dolayısıyla demokratik eğitim tartışması, yalnızca teorik bir eleştiri değil; dünyada halihazırda çeşitli biçimlerde var olan alternatif pratiklerle desteklenen bir alandır. Bu durum, eğitim rejiminin değişmez olmadığını; aksine tarihsel ve politik olarak yeniden kurulabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Demokratik ve komünel eğitim arayışlarının bir diğer önemli örneği de Kürt özgürlük hareketi içinde gelişen eğitim pratikleridir. Bu deneyim, eğitimi yalnızca devlet kurumları içinde tanımlanan bir süreç olmaktan çıkararak, toplumsal yaşamın içinde yeniden kurma yönelimi taşır.

Bu yaklaşımda eğitim, merkezi müfredatın ve tek tip vatandaşlık anlayışının dışına çıkarılarak, toplumsal öz-örgütlenmenin bir parçası haline getirilir. Özellikle anadilinde eğitim talebi, kültürel varlığın, kimliğin ve toplumsal hafızanın korunması açısından kurucu bir ilke olarak ele alınır.

Bu çerçevede eğitim, hiyerarşik bilgi aktarımına dayalı bir yapı olmaktan ziyade, kolektif öğrenme süreçleriyle şekillenen bir toplumsal pratik olarak düşünülür. Kadınların eğitim süreçlerindeki özne olma rolü, bu deneyimin en belirgin yönlerinden biridir. Eğitim, yalnızca birey üretimi değil; aynı zamanda toplumsal dönüşüm ve özneleşme süreci olarak ele alınır.

Kürt özgürlük hareketinin geliştirdiği komünel eğitim anlayışı, okulun sınırlarını aşan bir perspektife sahiptir. Öğrenme, yaşamdan kopuk bir faaliyet değil; doğrudan toplumsal mücadele, üretim ve gündelik yaşamla iç içe geçmiş bir süreçtir. Bu yönüyle eğitim, devletin merkezi kurumları dışında da örgütlenebilen bir toplumsal alan olarak yeniden tanımlanır.

Bu deneyim, eğitimde alternatifin yalnızca teorik bir iddia olmadığını; farklı toplumsal bağlamlarda fiilen inşa edilebileceğini göstermesi açısından önemlidir. Böylece eğitim, tekil bir modelin değil, çoklu deneyimlerin ve kolektif pratiklerin alanı haline gelir.

Eğitim üzerine yapılan tartışmalar çoğu zaman teknik iyileştirme sınırlarında tutulmaktadır. Oysa temel mesele, eğitimin nasıl kurulduğudur. Bu nedenle eğitimde yaşanan kriz, bir bozulma değil; bir kuruluş biçiminin sonucudur.

Bu noktada artık ertelenemez olan şey, eğitimi yeniden düşünmek değil, yeniden inşa etmektir. Çünkü mevcut eğitim rejimi, eşitsizlikleri, hiyerarşiyi, rekabeti ve dışlanmayı yeniden üreten bir yapıya dönüşmüştür. Bu yapı içinde yapılan her reform, sistemi dönüştürmekten çok onu yeniden üretme işlevi görmektedir.

Dolayısıyla eğitimde gerçek bir dönüşüm, yalnızca okul içi düzenlemelerle değil, eğitimin toplumsal temelini yeniden kurulmasıyla mümkündür. Bu yeniden kuruluş, toplumun tüm farklılıklarını tanıyan, eşitlikçi ve demokratik bir zemini zorunlu kılar.

Bu bağlamda eğitim, yalnızca devletin belirlediği bir kurumlar sistemi olarak değil; toplumun kendisini ifade ettiği, yeniden ürettiği ve dönüştürdüğü bir toplumsal alan olarak düşünülmelidir. Bu alan, farklı kimliklerin, deneyimlerin ve toplumsal grupların eşit biçimde var olabildiği demokratik bir çerçeveye ihtiyaç duyar.

Aynı zamanda bu yeniden inşa süreci, okulun sınırlarını da aşmak zorundadır. Eğitim, dört duvar arasına sıkıştırılmış bir kurumsal yapı olmaktan çıkarılmalı; yaşamın, toplumsal deneyimin ve kolektif üretimin içine yayılan bir süreç olarak yeniden düşünülmelidir.

Bu anlayış, eğitimi bir denetim ve uyum mekanizması olmaktan çıkararak, toplumun tüm halklarını, kimliklerini ve kültürel varlıklarını eşit biçimde içeren demokratik bir zemin haline getirmeyi hedefler. Aynı zamanda tüm halkların, kimliklerin ve kültürlerin eşitçe var olabildiği demokratik bir yaşam zemini kurmayı hedefler.

Bugün eğitim alanında tartışılan hiçbir reform, karşı karşıya olduğumuz yapısal sorunu çözme kapasitesine sahip değildir. Çünkü mesele artık eğitim sisteminin nasıl iyileştirileceği değil, hangi temelde yeniden kurulacağıdır. Reform dili, bu gerçekliği sürekli ertelerken, mevcut eşitsizlik ve şiddet üretim mekanizmalarını yalnızca daha sofistike biçimlerde yeniden üretmektedir.

Bu nedenle eğitimde dönüşüm talebi artık ertelenebilir bir seçenek değil, tarihsel ve toplumsal olarak elzem bir zorunluluktur. Eğitim ya mevcut rejimi yeniden üreten bir araç olarak kalacak ya da bu rejimin sınırlarını aşan radikal bir yeniden inşa sürecine girecektir. Üçüncü bir yol yoktur.

Bu yeniden inşa, teknik bir düzenleme değil; toplumsal ilişkilerin, bilgi üretim biçimlerinin ve özneleşme süreçlerinin kökten dönüşümünü gerektirir. Demokratik, komünal ve çoklu deneyimlere dayanan bir eğitim anlayışı, artık bir tercih değil, geciktirilemez bir zorunluluktur.

Eğitimin yeniden kurulması ertelenemez. Çünkü ertelendikçe yalnızca kriz derinleşmiyor; aynı zamanda şiddet, eşitsizlik ve yabancılaştırma daha köklü biçimlerde yeniden üretiliyor

Sonuç olarak eğitim, ya mevcut düzenin yeniden üretildiği bir rejim olarak kalacaktır ya da toplumun kendi farklılıklarıyla birlikte kendisini yeniden kurduğu demokratik bir zemine dönüşecektir. Bu iki seçenek arasında tarafsız bir alan yoktur.

Ve bu nedenle asıl görev açıktır:

“Eğitimde reform dönemi bitmiştir; şimdi ertelenemez olan şey yeniden inşa dönemidir.”

Eğitimi yeniden kurmak, toplumu özgürlük, eşitlik ve adalet temelinde yeniden kurmaktır.